

LBRIS

We know
books

MARIAN NAZAT

LUMEA DE AZI

în aproape 16 interviuri

Partea a doua

din naivitatea că o pot amâna oarecând sau că o pot persifla. M-am gândit adeseori că scrisul îți asigură o firimitură, măcar, de posteritate, nu râde, e o himeră cu care s-au hrănit și se vor hrăni destui. Un fel de drog hărăzit să-ți provoace o stare de euforie atât de necesară conștientizării propriei frivolități...

Ce e dincolo de acest capăt? Abisul fără întoarcere, tăcerea absolută! Neantul, neviața, neființa. Nimic, prietene. Nimicnicia! Viața de apoi nu-i decât o scorneală a Bisericii, o momeală aruncată înspre pământeni înfricoșați de moarte, lațul în care s-au prins de bunăvoie miliarde de sârmani.

– *De ce scrii?*

– La întrebarea asta am mai răspuns o dată altcuiva și de atunci încoace n-am dibuit ceva mai inteligent, așa că îți voi repeta și ție același lucru. Așadar, scriu fiindcă, altminteri, m-aș usca, scriu ca să nu uit că exist, scriu pentru a nu lăsa buruienile să crească peste mine și peste o lume deja moartă, scriu... La naiba, scriu... scriu ca să-mi golesc sufletul prea simțitor!

Deh, așa e când vezi enorm și simți monstruos, neicursorule!

22 decembrie 2021

CUPRINS

O lămurire	7
De vorbă cu Ion Cristoiu	9
De vorbă cu Alexandru Athanasiu	27
De vorbă cu Cornel Nistorescu	52
De vorbă cu Valeriu Stoica	62
De vorbă cu Filip Florian	85
De vorbă cu Marius Tucă	94
De vorbă cu Ștefan Cazimir	99
Un interviu cu bucluc (Florian Saiu de vorbă cu Marian Nazat) ..	106
De vorbă cu Florentin Țuca	115
De vorbă cu Vladimir Bogdan Iarema Brylynskei	135
De vorbă cu Octavian Știreanu	162
De vorbă cu Sorin Poclitaru	196
De vorbă cu Gheorghiuță Ciocoi	209
De vorbă cu Teodor Ilincăi	232
O încercare de interviu cu Lucian Avramescu	244
Un interviu cu <i>mirări</i> (Florian Saiu de vorbă cu Marian Nazat) ..	250

O LĂMURIRE

În urmă cu niscaiva ani, mai precis în 2017, reușeam să-i adun laolaltă, în paginile cărții *Lumea de azi* (partea întâi), apărută tot la prodigioasa editură RAO, pe Ștefan Mitroi, Ion Panaitescu, Dan Caragea, Alex Mihai Stoenescu, Stelian Tănase, Simona Trifu, Josif Boda, Nicolae Dan Fruntelată, Radu Paraschivescu, Ioan Peia, Sever Voinescu, Dumitru Vasile-Delceanu, Viorel Roș, Freddy Gârbaci, Augustin Buzura și un personaj fictiv (a cărui asemănare cu Radu Cosașu nu era deloc întâmplătoare!), într-o serie de convorbiri nicidecum convenționale. Scriam atunci că am șovăit nițeluș înainte de a alege titlul volumului, însă, în cele din urmă, *am optat pentru Lumea de azi, inspirat de Lumea de ieri a lui Stefan Zweig și de Lumea de mâine a lui Ion Biberi. Deși în Lumea de azi e și ceva din cea veche, de ieri, dar și din cea viitoare, de mâine...*

Consecvent ideii că interviul este nu doar o formă literară prin care oamenii cu oareșce însemnătate, locală, națională sau internațională, acceptă să se mărturisească publicului, ci și o perspectivă personală asupra lumii înconjurătoare, am simțit nevoia unei continuări a proiectului. De aici și până la taifasurile cu Ion Cristoiu, Alexandru Athanasiu, Cornel Nistorescu, Valeriu Stoica, Filip Florian, Marius Tucă, Ștefan Cazimir (decedat între timp, Dumnezeu să-l odihnească în pace!), Florentin Țuca, Vladimir Bogdan Iarema Brylynskei, Octavian Știreanu, Sorin Poclitaru, Gheorghiu Ciocioi și Teodor Ilincăi n-a fost decât un pas. De asemenea, am adăugat și două dialoguri de-ale mele cu Florian Saiu, precum și începutul

altuia cu poetul și publicistul Lucian Avramescu, plecat în prag de iarnă să sape prin ceruri după stele, dar ale cărui răspunsuri se întrezăresc lesne din întrebările împănate cu memorabile citate din ultima sa proză – *Despre singurătate. Recitat* fie-ți numele în veci, prieten drag!

Lumea de azi (partea a doua) o completează pe prima, ambele fiind mărturii despre trecutul, prezentul și viitorul spațiului care se numește încă România, fără ca asta să însemne că *mânia* – cum sugerează denumirea republicii înfășurată sfânt în tricolorul roșu, galben și albastru – ne caracterizează ca neam, dimpotrivă... Dacă nu mă credeți, purcedeți degrabă la citirea cărții abia ieșită din teascul mirosind a cerneală tipografică și a trudă...

DE VORBĂ CU ION CRISTOIU

L-am cunoscut prin 1991. Era mare șef de gazetă. Mare și la propriu și la figurat. De aceea, Vadim Tudor, spurcat la limbă după cum îl știm, îl poreclea în fel și chip. Din invidie, desigur. Ca să le taie cheful de cărcoteală, șeful „Bulinei roșii“ din zorii postdecembrisului neguros s-a lepădat într-o noapte de țesutul adipos în exces. Nu și de năravul de a face ziare și de a critica puterea. Ori de a inventa știri trăsnete, cu pui de găină miriapozi. Unii îi reproșează că s-a sucit de prea multe ori în crezu-i publicistic. Alții sunt de părere că apare exasperant de des, pe hârtie sau pe sticlă. Jurnalistul îi sfidează și pe unii și pe alții, povățuindu-i că un „istoric al clipei“ trebuie să surprindă întotdeauna miezul incandescent al prezentului. Iar aici e greu să-l contrazici pe Ion Cristoiu, o legendă vie a ziaristicii ultimilor trei decenii și ceva, figura cea mai proeminentă a presei băștinașe din ultima jumătate de secol.

– *Atunci, în 1991, eu eram procuror, iar dumneavoastră, suspect (în limbajul juridic de azi) de comiterea infracțiunii de ofensă adusă autorității, așa cum scria în plângerea președintelui Ion Iliescu. Peste alți trei ani, a izbucnit scandalul interceptărilor convorbirilor purtate pe telefonul prezidențial tocmai de ziua aniversării a șefului statului și iarăși ne-am întâlnit în biroul meu din Palatul Justiției. Chiar, ați dormit bine în nopțile de dinaintea interogatoriilor? Ce simte un om când știe că trebuie să dea ochii cu organul de anchetă?*

– Am dormit bine. N-am fost deloc îngrijorat. Și nu pentru că aveam încredere în justiția noastră zisă și liberă. Nu de asta. Mai

întâi pentru că era întâia oară când urma să fiu interogat de un procuror. N-am avut experiența asta înainte de 1989. Ne știam și nu vă imaginam în postura de procuror. În al doilea rând, la vremea respectivă Justiția nu fusese încă folosită ca un bici împotriva presei. Oricât ar părea de ciudat, în 1991 presa avea o autoritate infinit mai mare decât azi. Nu-mi imaginam că Ion Iliescu își putea permite să ticluiască o manevră de pedepsire a unei publicații afirmată spectaculos ca adversară. Așa cum am mai scris, când a început interogatoriul dvs. am conștientizat că nu sunteți Marian Nazat, publicistul, ci Marian Nazat, procurorul. Grație acestui interogatoriu, care m-a descumpănit, am știut mult timp după aceea ce înseamnă să fii anchetat de un procuror profesionist.

– *O precizare, la vremea aceea nu eram publicist, abia după ce am părăsit Ministerul Public, prin demisie, am început, grație dumneavoastră, să scriu la ziarul Național. Să merg mai departe, însă, cu iscodirile, v-a fost teamă vreoa clipă că puteți fi trimis în judecată?*

– Nu, nu mi-a fost teamă. Mai întâi, pentru că vă știam procuror profesionist, care n-ar asculta un ordin politic, și, apoi, pentru că nu-l vedeam pe Ion Iliescu asumându-și prostește spectacolul târârii în judecată a unui ziarist cunoscut ca adversar al său. Să nu uităm că, față de alți președinți, Ion Iliescu avea complexul activistului de partid față de presa de tip occidental.

– *Ați premeditat cele două scandaluri mediatice sau președinția a exagerat sesizând procuratura?*

– Nu, nu le-am premeditat. Nu e în stilul meu. În cei peste 50 de ani de activitate ca gazetar n-am apelat o clipă la faima falsă creată de statutul de victimă. Urăsc șmecheria prin care mulți jurnaliști de azi, lipsiți de talent, încearcă să-și facă o glorie invocând comploturi puse la cale de Putere împotriva lor. Dacă ar fi să-i credem pe unii, demult ar fi trebuit să fie asasinați la comandă. Ei uite, că trăiesc bine mersi!

– *Câtă democrație era în România aceea abia decomunizată și câtă mai este astăzi?*

– În 1991, în România era maximum de democrație posibilă. Echipa FSN-istă, în frunte cu Ion Iliescu, avea complexul democrației. Și pentru a intra în grațiile Occidentului (deși făcut de ruși președinte, Ion Iliescu păstrase suspiciunea ceaușistă față de Moscova), cum se străduise chiar Nicolae Ceaușescu, încerca să respecte regulile democrației. În plus, Puterea nu era consolidată, ca acum, și, mai ales nu descoperise șmecheria prin care poți sfida democrația, ca autoritate, fără a lăsa impresia asta.

Indiscutabil, azi e mai puțină democrație decât în 1991. Ruptura a avut loc după venirea lui Traian Băsescu la Cotroceni. În cele două mandate ale lui Traian Băsescu s-a ivit și a înflorit în România Statul Paralel. Alcătuit din instituțiile de forță, în frunte cu Serviciile Secrete, Statul Paralel știe să păstreze aparențele de democrație prin folosirea instituțiilor zise și democratice. A înlesnit asta crearea în postdecembrism a unei democrații de fațadă. Teoretic, România lui Klaus Iohannis are toate instituțiile definitorii pentru democrația autentică. Numai că acestea sunt forme fără fond. Presa, societatea civilă, alegerile, Parlamentul au misiunea de a servi drept acoperire democratică pentru unele decizii luate în chip nedemocratic de Statul Paralel.

– *Unde erați în decembrie 1989 și ce nădejdi v-ați pus în așa-zisa revoluție?*

– În decembrie 1989, eram redactor șef la revista *Teatrul*. Când a apărut Ion Iliescu la TVR, am știut că Moscova e în spatele „Căderii lui Ceaușescu”. Urmărisem atent schimbările din „lagărul socialist” impuse de Gorbaciov. Cunoașterea Istoriei îmi arătase că fiecare nou „Țar comunist” ivit la Kremlin ducea la schimbarea echipelor din tot „lagărul socialist”. Nu m-am numărat printre cei drogați de iluzia democrației. Din Literatură, din Istorie, știam că democrația

interbelică n-a fost chiar atât de frumoasă și cinstită cum încercau țărâniștii să ne convingă. Comunismul n-a venit de pe Planeta Marte. A fost o încercare eșuată de a corecta erorile democrației burgheze care asigura în plan politic afirmarea capitalismului. Capitalism însemna și înseamnă inegalitate socială. Firește, azi, inegalitatea nu mai înseamnă că milioane de oameni mor de foame în timp ce un pumn de inși trăiesc în lux. Azi, săracii de ieri nu mai mor de foame. Duc o viață decentă. Da, dar prin raportare la viața celor bogați de azi, duc o viață de săraci ai unei societăți suficient de bogate pentru ca aproape nimeni să nu moară de foame.

– Știu că ați tipărit o carte despre tulburările din anul acela. La ce concluzie ați ajuns?

– Concluzia care definește cele două volume despre decembrie 1989, *Un talmeș-balmeș bine regizat*, e următoarea: în decembrie 1989, evenimentul crucial a fost Prăbușirea peste noapte a regimului Ceaușescu. Interese politice și chiar economice de după decembrie 1989 au dus la exagerarea forțelor care se laudă cu dărâmarea regimului. Aceste forțe, în frunte cu echipa Ion Iliescu, au interesul să prezinte regimul Ceaușescu drept unul puternic, de neclintit, sprijinit pe Armată și Securitate. Dacă regimul era puternic, lupta lor împotriva lui Nicolae Ceaușescu va primi, firește, semnificații mitice. Lupta lui David cu Goliat. În realitate, dacă ne gândim bine, contribuția lui Ion Iliescu la răsturnarea lui Ceaușescu a fost zero, iar a Poporului, minimă. Dacă în dimineața zilei de 22 decembrie 1989 Securitatea nu spărgea în strada Onești inelul de apărare, și asta cu mult înainte ca Nicolae Ceaușescu să plece cu elicopterul, masele populare n-ar fi intrat atât de ușor în sediu. Prăbușirea, de o uluitoare ușurință, și-a avut cauza în construcția din cărți de joc care era regimul. Nicolae Ceaușescu era antipatizat și de nomenclatură. Concentrarea totală a Puterii în mâinile lui Ceaușescu, alături de promovarea exclusivă a *yesmen*-ilor, au dus la reacții haotice ale

instituțiilor în momentul crizei, care nu era atât de gravă cum s-a susținut. Cel mai bun exemplu de instituție doar de fațadă a fost PCR. Deși număra patru milioane de membri, care-l iubeau, vezi Doamne!, pe Conducător, PCR a asistat prost la Căderea lui Ceaușescu. Surprinzătoarea Prăbușire a lui Ceaușescu, sfidând toate expertizele (nu s-a întâmplat la fel în cazul Afganistanului!?) explică Divesiunea cu Teroriștii. Această Diversiune sângeroasă a fost inițiată pentru a confirma tezele occidentale privind forța regimului Ceaușescu (nu de alta, dar decidentul pariase pe propaganda despre caracterul represiv al regimului care paraliza prin inducerea fricii, orice încercare de rezistență), dar și pentru a legitima echipa Iliescu, binecuvântată fals cu imaginea de Salvator al Națiunii în fața zbaterii foțelor loiale lui Ceaușescu de a-l readuce la putere.

– Aveți momente când regretați regimul comunist? Sunteți un nostalgic?

– Ca orice om în vârstă, sunt un nostalgic al vremurilor când eram tânăr. Nu neg că-mi amintesc cu nostalgie de aspecte ale regimului comunist inexistente în postdecembrism: liniștea social-politică, stabilitatea, siguranța zilei de mâine, suspiciunea față de demagogie, valorizarea oamenilor de cultură, învățământul de calitate.

– E democrația „cea mai mare pacoste pentru România“, cum scria Emil Cioran?

– Da, democrația e cea mai mare pacoste pentru România. Precizez, pentru România, și nu pentru alte țări. Democrația a accentuat eternele slăbiciuni românești: șmecheria, oportunismul, demagogia, dubla realitate, incapacitatea de verificare critică a vorbelor spuse de politicieni și a celor scrise de jurnaliști, dar mai ales ceea ce Arghezi numea „Vino să mă păcălești!“

– Nu v-ați săturat să scrieți cam despre aceleași năravuri și moravuri de atâta amar de vreme?

– Nu. Pentru că eu scriu despre realitățile social-politice de la noi, așa cum Sisif, din finalul eseului *Mitul lui Sisif* al lui Albert Camus, urcă bolovanul până-n vârf, deși știe că acesta se va rostogoli înapoi. Potrivit gânditorului francez, într-o viață de om n-are importanță atingerea țelului, ci lupta pentru împlinirea acestuia. Scriu, de 31 de ani, despre politica postdecembristă din simplul motiv că nu pot pur și simplu să nu scriu. E forma mea specială de a trăi intens și interesant.

– *Se pot schimba lucrurile prin scrisul la ziar?*

– Nu, nu se pot schimba. Puterea Presei e o iluzie în democrație. E și cea mai mare șmecherie în democrație. Un text cenzurat în comunism, dar care circula pe ascuns din mână-n mână, era de o sută de ori mai primejdios pentru Puterea vremii respective, decât o întreagă campanie dusă de întreaga presă de azi într-o chestiune stânjenitoare pentru Puterea prezentă. Presa are putere doar când regizorii din umbră vor să aibă.

O dezvăluire, o campanie împotriva cuiva e comandată de un adversar. Cu scopul precis ca ea să fie apoi folosită în bătălia cu adversarul de cel care a comandat-o. Când un articol sau o campanie din partea presei duce la o schimbare, înseamnă că acest rezultat a fost plănuț înaintea de începerea campaniei. Dacă nu e în legătură cu o intrigă din culisele bătăliei pentru Putere, nici cea mai tare dezvăluire a presei nu duce la vreo schimbare.

– *De ce tocmai gazetar și nu dascăl universitar, așa cum ați început în 1971?*

– După nici un an de activitate ca asistent universitar, mi-am dat seama că profesia asta nu era de mine. În primul rând, pentru că era plicticoasă. Apoi, pentru că oricât de bun, de serios ai fi fost, ajungeai profesor universitar doar după un timp dinaintea stabilit și doar după ce treceai prin treptele intermediare.

– *La ce visa copilul Ion Cristoiu?*

– Să-mi apară semnătura la finele unui text. Așa se explică faptul că am debutat în presă, elev la Liceul din Panciu fiind, ca semnatar al unui joc de cuvinte încrucișate. Revista *Rebus* l-a publicat, la un soi de rubrică a cititorilor (ca să nu mă plătească), deasupra semnăturii: **Ion Cristoiu, elev, Panciu.**

De atunci, semnătura mea a apărut de mii de ori în presă.

Prima semnătură e însă de neuitat.

Mi-ați dat prin această întrebare îndemnul de a merge la BAR și de a căuta în colecția revistei *Rebus* din anii mei de liceu, 1962–1966, numărul în care mi-a apărut semnătura, s-o fotografiez și s-o postez pe *cristoiublog.ro*.

– *Cum era copilăria la Găgești, domnule Cristoiu?*

– Copilăria mea a fost una tipică unui copil de țăran, strămtorat de cote, pentru că Partidul îl voia neapărat înscris în GAC. Am scris în mai multe rânduri că mă regăsesc, din acest punct de vedere, în Nicolae din *Moromeții*. N-am cunoscut copilăria de carte poștală a fiului de țăran din Coșbuc sau Alecsandri. Am fost pus la muncă încă de la cinci ani, pentru că în satul românesc de atunci copilul era un instrument de muncă, enervant pentru părinți, pentru că cerea de mâncare.

– *De ce vă feriți să desenați pe hârtie întâmplări de atunci, emoții, melancolii rurale?*

– N-am nicio amintire plăcută din vremea copilăriei, gen „Bunica spune povești“, „Tatăl mă învață ce-i viața“ și „Mama mă țuca a dragoste maternă“. Și chiar dacă aș avea, urâsc prea tare peltelele sentimentale, mai ales cele pășuniste, ca să mă apuc să-mi deapăn emoțiile. De altfel, am oroare de sentimentalisme, deși sunt un tip eminamente sentimental. În viață, am încercat să-mi ascund emoțiile sub ironii și autoironii.

– Credeți în prietenie? | We know
 – Nu, nu cred. Și dintr-un simplu motiv. Am fost șef de mic și,

prin urmare, toți cei care mi-ar fi putut fi prieteni au fost suspectați de mine ca urmărind ceva. În plus, sunt un sceptic prin excelență, un neîncredător în ceea ce s-ar putea numi dezinteresul din faptele și vorbele oamenilor. Ca să ai prieteni, trebuie să crezi că respectivii n-au niciun interes în prietenia cu tine.

– *Ați avut modele jurnalistice?*

– N-am avut niciun model. Am fost comparat deseori cu Pamfil Șeicaru, deși între mine și patronul Trustului *Curentul* e distanță, ca de la jurnalist la Mogul. Ca publicist sau mai degrabă ca „Istoric al clipei“, cum îi spun eu comentatorului, mă simt apropiat mai mult de Caragiale decât de Eminescu. În ceea ce privește abordarea lumii firești. În ceea ce priveștea onestitatea, mă simt mai apropiat de cinstitul Eminescu decât de șmecherul Caragiale.

– *Ați fost îndrăgostit vreodată?*

– De multe ori. Și nu-mi pare rău nici de iubirile neîmpărtășite. În definitiv, eu am trăit emoțiile îndrăgostitului.

– *Credeți în iubire?*

– Cred doar în iubirea mea și nu în iubirea femeii.

– *Ați făcut curte vreunei femei?*

– Am făcut curte la multe femei, când eram tânăr. Pe vremea când eram elev de liceu, *curtea* avea rezultate. Ca student, după ce Filosofia m-a făcut o fire complicată și m-am transformat dintr-un om de acțiune în unul de reflexie, n-am mai avut atât de mult succes. De un orgoliu prostesc, de fiecare dată când am făcut curte unei femei m-am străduit din răspuțeri ca ea să nu poată spune: „Cristoiu îmi face curte“. De aceea, n-aș putea susține că am cucerit vreo femeie în viața mea. M-au cucerit ele însă.

– *Cum era presa comunistă și cum este cea liberă, postdecembristă?*

– Presa comunistă, în care am lucrat eu din 1967 până în 1989, nu poate fi redusă la sintagma presă comunistă. Presa comunistă e una, și presa ceaușistă e alta. Presa comunistă e presa din anii stalinismului românesc. Presa de tip Silviu Brucan, care trimitea oamenii în lagăr. Presa TeFeListă de azi, care cere trimiterea oamenilor la pușcărie, e nepoțica presei lui Brucan. Presa ceaușistă nu era unitară. Una e presa din perioada 1966–1985 și alta Presa din 1985–1989. Presa primilor ani ai lui Ceaușescu e o presă preocupată de a fi pe placul cititorilor. Presa dintre anii 1985–1989 e o presă preocupată de a fi pe placul lui Nicolae Ceaușescu.

Ziaristii dinainte de 1989 aveau multe păcate. Le lipsea însă păcatul ziaristilor de azi: lipsa de profesionalism, *guguștiucismul*, cum îi spun eu.

– *Mai avem presă în România?*

– Nu, nu mai avem. Și din mai multe motive:

a) La ora actuală, a publica un text e la îndemâna oricui. Chiar și a unui analfabet. Îi stă la îndemână facebook-ul. Ba, mai mult, între un text scris de un filosof și unul scris de un imbecil pe facebook, cel de-al doilea va avea succes. Am debutat în decembrie 1967, pentru că Nicolae Stoian, redactorul-șef al *Vieții studentești*, și-a dat seama că am talent. Dacă ar fi fost facebook pe vremea mea, sunt sigur c-aș fi debutat cu mult înainte, poate chiar de pe la cinci ani. Și fără să fi avut talent.

b) Cariera profesională a unui ziarist nu mai depinde de cât de bun profesionist e, ci de cât de bun slugoi e.

c) Facultățile de jurnalistică scot anual absolvenți care n-au pic de talent. Cum să aibă, dacă profesorii lor, în frunte cu șeful de catedră, cu decanul, n-au talent de ziarist?

– *În urmă cu aproape zece ani, pare-mi-se, v-am plimbat prin Teleorman, iar când am ajuns în satul Buzescu ne-am oprit nițel ca să vedeți îndeaproape „palatele“ țiganilor. La un moment dat, din curtea*